

Pluralböjning i inlärarssvenska

En jämförelse mellan två årskurser inom språkbåd

Eeva-Liisa Nyqvist
Helsingfors universitet

1 Bakgrund och syfte

Tidigt fullständigt språkbåd i svenska (fortsättningsvis *språkbåd*) inleds i Finland senast i förskolan (Bergroth, 2007). Inläringen sker i språkbåd implicit och undervisningen betonar riklig input och meningsfull kommunikation, och eleverna når vanligen utmärkta praktiska språkkunskaper (exempelvis Baker, 2011). Icke-normenliga drag förekommer dock i den grammatiska kompetensen, varför språkbådsmetoden också kritiserats (Lyster, 2007). Svårigheterna med grammatiken har dokumenterats i både internationell (Harley, 1993, 1998; Ó Duibhir, 2009) och finländsk forskning (exempelvis Nyqvist, 2018, 2021a, 2021b; Nyqvist & Lahtinen, 2021). Eftersom en god grammatikbehärskning är centralt för inläringen av en god skrivförmåga samt för att kunna lösa kommunikationsproblem (N. Ellis, 2005) behöver språkbådet alltså fortfarande utvecklas utgående från forskningsresultat (Lyster, 2007) för ökad hållbarhet i utbildningen.

Språkbådselevs bruk av nominalfraser med substantiv som huvudord har tidigare undersökts vad gäller species och artikelbruk (Nyqvist, 2018, 2021a) och grammatiskt genus (Nyqvist & Lahtinen, 2021). Därför fokuserar denna studie på att undersöka bruket av pluralböjning av de svenska substantiven hos finskspråkiga språkbådselever¹.

¹ I Finland är språkbådseleverna vanligen enspråkigt finskspråkiga, men barn med andra L1 utesluts inte (Utbildningsstyrelsen, 2014).

2 Svensk numerusböjning ur andraspråks-synvinkel

Deklination, det vill säga val av ett pluralsuffix för substantiv är i svenskan tätt sammanflätat med grammatiskt genus: de flesta utrala substantiven tillhör deklinationerna 1–4 och 7², medan de neutrala substantiven tillhör deklinationerna 5–6 (se tabell 1). Lånorden får vanligen med tiden en pluralböjning med svenska suffix (*hobbies* → *hobbyer*), men *s*:et bevaras ifall ordets stam inte går att böjas med de svenska suffixen (*en broiler*) eller om ordet inte förekommer i singularis (*pumps*, Teleman, Hellberg & Andersson, 1999).

Tabell 1. Deklinationerna för svenska substantiv.

DEKL.	GENUS	SUFFIX	EXEMPEL	% ³
1	en	-or	<i>gator, kvinnor</i>	8 %
2	en	-ar	<i>pojkar, hundar</i>	20 %
3 ⁴	en/ett	-er	<i>elever, bagerier</i>	30 %
4	en	-r	<i>skor, linjer</i>	2 %
5	ett	-n	<i>häften, leenden</i>	4 %
6	ett/en	Ø	<i>barn, lärare</i>	20 %
7	en	-s	<i>broilers, pumps</i>	<1 %

Förutom de sju deklinationerna förekommer ett antal övriga sätt att bilda pluralis, såsom suffixet *-on* i de högfrekventa *ögon* och *öron* (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999).

Bruksbaserad grammatik ser grammatiken i både första- och andraspråken (i fortsättningen L1 respektive L2) som implicit, kognitiv samling av inlärares erfarenheter av språket. Inlärares lär sig först konkreta yttranden som oanalyserade helheter med form och betydelse och upptäcker med tiden vilka element (exempelvis *bil-ar*) dessa består av (Bybee, 2008; Wray, 2012). Sedan börjar hen variera dessa yttranden efter sina uttrycksbehov, vilket leder till upptäckten av i varierande grad komplexa och abstrakta mönster bakom de konkreta yttrandena. (Bybee, 2008; N. Ellis & Wulff, 2015) När inlärares blir utsatt för nya yttranden jämför hen

² Läromedlen i L2-svenska i Finland indelar substantiven i fem deklinationer: deklinationerna 3 och 4 behandlas som en och deklination 7 lämnas utanför framställningen (Kuhna, Ostrow, Pöysti & Sinisalo, 2002).

³ Deklinationernas andelar i tidningsprosa (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999, s. 65–79).

⁴ Några substantiv i framför allt deklination 3 genomgår en stamförändring, såsom *en stad* → *städer*, *en bok* → *böcker* (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999).

dem med sina tidigare erfarenheter av likartade yttranden, och detta hjälper hen att tolka och analysera de nya yttrandena (Bybee, 2008; N. Ellis & Wulff, 2015).

Frekventa element är vanligen lätta att lära sig, men Hyltenstam (1988) har dokumenterat problem med pluralis hos avancerade talare av L2-svenska trots pluralformernas höga frekvens i språket. Pluralsuffixen, såsom bundna morfem i allmänhet, har dock *låg saliens*, varför är de svåra att lägga märke till i inputen, vilket gör det svårare för inlärare att inkorporera dem i sin kommunikativa repertoar (Goldschneider & DeKeyser, 2005). Detta gör även de mest frekventa suffixen svårare att lära sig. Majoriteten av substantiven i svenska är dessutom utrala (Bohnacker, 2003) varför de flesta substantiv informanterna blir utsatta för i inputen innehåller pluraländelser för utrala substantiv, vilket leder till överanvändningen av dem (se Wigforss, 1979).

Trots att syftet med språkbadsundervisningen är att förse inlärare med i kommunikation tillgänglig implicit kunskap, har forskningen visat att många L2-konstruktioner inte kan läras in genom att enbart bli utsatt för input i kommunikation (N. Ellis & Wulff, 2015). DeKeyser (2005) indelar orsakerna till grammatisk svårighet i tre typer: *betydelse*, *form* och *förhållandet mellan form och betydelse*.

Numerus, species och grammatiskt genus är tätt sammanflätade i de svenska nominalfraserna även om de bildar tre separata grammatiska kategorier, varför de svenska nominalfraserna brukar uppfattas som svåra (Philipson, 2013). Numerus är tack vare sin handgriplighet semantiskt sett enklare än de mer abstrakta genus och species, och distinktionen mellan singularis och pluralis har gott om kommunikativ vikt (jämför Harley, 1993). Ett icke-normenligt pluralsuffix påverkar dessutom bara sällan ordets betydelse⁵, låt vara att normavvikelserna avslöjar språkbrukaren som L2-talare. Därför kan man utgå från att pluralis inte är betydelsemässigt särskilt svårt.

Med formell svårighet avser DeKeyser (2005) konstruktioner där inläraren ska placera ett stort antal morfem i rätt form på rätta ställen (såsom man ska göra vad gäller exempelvis artikelbruket och morfologin i svenska nominalfraser: *det hög-a hus-et*). Eftersom varje substantiv innehåller bara ett pluralsuffix gör pluralböjningen inte ensam nominalfraser formellt svåra. Vissa substantiv genomgår visserligen olika slags stamförändringar som kan tänkas öka dessa pluralformers svårighetsgrad,

⁵ Exempelvis [*flera*] *lagar* 'samhälleliga normer för handlande' versus [*flera*] *lag* 'organiserade grupper personer som samverkar för en bestämd uppgift'; *Svensk Ordbok*, 1999.

och några av dessa substantiv är frekventa i språket (exempelvis *en stad* → *städer*).

Svårigheterna med pluralböjningen i svenskan handlar däremot om förhållandet mellan formen och betydelsen, som förblir ogenomskinligt när en betydelse uttrycks med flera suffix (jämför DeKeyser, 2005). Det är i princip möjligt att ge inlärare regler för valet mellan de sju suffixen, men de är ofta detaljrika och därför tunga att använda i praktiken (jämför R. Ellis, 2006; se exempelvis reglerna för suffixet *-ar* i Teleman, Hellberg & Andersson, 1999). En ytterligare komplikation är att pluralsuffixen *-ar* och *-er* är homonyma med presenssuffixen för verb i konjugationerna 1 och 2 och för starka verb⁶ (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999). Inlärare behöver alltså inte bara förstå att pluralis i svenskan anges med sju olika suffix utan också att några av dessa suffix också har övriga betydelser (exempelvis *många filmer* – *De filmar i Paris*; *många drömmar* – *De drömmer om Paris*; jämför DeKeyser, 2005).

Pluralböjningen i svenskan avviker från det finska systemet. Till skillnad från svenskan använder finskan pluralsuffixet *-t* i kasus nominativ (exempelvis *talo-t*, 'husen') och affixet *-i-* (*-j-*, ifall det står mellan två vokaler) som placeras mellan rotmorfemet och kasussuffixet i de övriga kasusen (exempelvis *talo-i-ssa*, 'i hus/husen'; *talo-j-en* 'hus, husens'; Karlsson, 2017). En ytterligare skillnad är att finskan använder substantivets singularform efter räkneord och övriga kvantifikatorer, varför en finskspråkig svenskinlärare kan uppleva pluralsuffixet som redundant:

<i>kolme/monta</i>	<i>kirja-a</i>	jämför: <i>Luen</i>	<i>kirja-a</i>
tre/många	bok-SG.PART	jag läser	bok-SG.PART
”tre/många	böcker”	”Jag läser i en bok/boken”	

3 Tidigare forskning

Trots substantivens höga frekvens i språket har pluralböjningen hamnat i skymundan inom forskningen. Wigforss (1979) informanter (finskspråkiga 5–10-åringar, n=32) följer en likadan utveckling med individuella skillnader i inläringstakten. Nybörjare simplifierar målspråket genom att utelämnar pluralsuffix och överanvända bestämdhetssuffix i singularis i obligatoriska kontexter för pluralsuffixet. Senare lärs in enstaka pluralformer som oanalyserade helheter, vilket dels leder till

⁶ Cirka 67 % av verben i löpande text tillhör första konjugationen (*tal-ar*), 20 % av verben tillhör andra konjugationen (*läs-er*) och 12 % tillhör starka verb (*skriv-er*; Teleman, Hellberg & Andersson, 1999).

normenliga pluralformer, dels till överanvändning av de högre frekventa suffixen. De avancerade informanterna följer samma regler som L1-talarna, bortsett från de oregelbundna formerna.

Samma typer av normavvikelser har dokumenterats i Tullinens (2007) avhandling *pro gradu*⁷, en longitudinell studie om substantivens pluralformer hos finskspråkiga gymnasister (n=15). Andelen plurala substantiv i materialet är vanligen <40 % per testtillfälle, men korrekthetsprocenten för alla deklinationer överskrider 80 % (90 % för deklinationerna 1–3). I detta avseende avviker hennes resultat betydligt från Hänninens (2014) resultat, vars informanter (14-åriga finskspråkiga grundskolelever, n= 47) hade mycket låga resultat i ett test, i synnerhet i genus neutrum (20 %, 31 % i utrum): några exempel ges dock inte.

Slutligen visar Sipolas (2008) jämförelse mellan språkbads elever i årskurs 6 (n=149) med sjätteklassare i en finlandssvensk skola (n=145) att normavvikelser i pluralböjningen är få hos språkbadseleverna, om än flera än i jämförelsegruppen. Inte heller hon ger några siffror eller exempel.

4 Material och metod

Materialet i denna studie består av fri skriftlig produktion av 12- och 15-åriga finskspråkiga språkbads elever (n=109 i årskurs 6, n=108 i årskurs 9, i fortsättningen SB6 respektive SB9). Materialet har insamlats i flera kommuner i de finländska landskapen som erbjuder svenskt språkbad (Österbotten, Åboland och Nyland). Informanterna har under uppgifterna fått hjälp med ordförrådet men inte med grammatiken. Informanternas vårdnadshavare har fått information om undersökningen och gett sitt samtycke till materialinsamlingen.

Båda informantgrupperna har skrivit både en narrativ med rubriken *Min drömresa/Min drömsemester* (200 ord) och ett e-brev (50 ord), som i denna studie behandlas som en text per informant. Alla informanter har finska som L1 och de har börjat lära sig svenska i genomsnitt i fem års ålder. Dessutom lär de sig engelska som L3.

Jag har excerperat alla substantiv med en betydelsemässigt plural användning. Analysen bygger alltså på de *obligatoriska kontexterna* (R. Ellis & Barkhuizen, 2005), det vill säga den utgår från de former som enligt normen ska användas. Jag har för det första genomfört en frekventiell analys, vars syfte är att visa vilka deklinationer som informanterna mest använder. För det andra analyserar jag de obligatoriska kontexterna ur en *normativ* synvinkel för att jämföra informanternas produktion med

⁷ Motsvarar masteruppsats i Sverige (40 sp).

normen i svenskan (i denna studie böjningsparadigmen i *Svensk Ordbok*, 1999) och för att belysa vilka aspekter av pluralböjningen som mest bereder svårigheter och därför behöver betonas i undervisningen.

Jag beräknar frekvenserna för deklinationerna genom att dividera antalet obligatoriska kontexter för en viss deklination med antalet alla obligatoriska kontexter för plurala substantiv och korrekthetsprocenten genom att dividera antalet normenliga pluralformer i en viss deklination med antalet alla obligatoriska kontexter för den deklinationen. I de statistiska beräkningarna använder jag Pearson's χ^2 som statistiskt test ($p < 0,05$ som gränsvärde) eftersom det inte kräver normalfördelat material. De icke-normenliga beläggen indelar jag i tre kategorier:

1. Ett icke-normenligt suffix (*kvällar)
2. Belägg utan suffix (åtta *timma)
3. Belägg på en bestämd singularform i en kontext för ett pluralsuffix (25 *graden).

Jag betraktar typerna 2 och 3 som suffixbortfall respektive överanvändning av bestämdhetssuffix i enlighet med Wigforss (1979). Eftersom en enskild informant bara sällan använder samma ord i olika former sin text är det omöjligt att pålitligt avgöra om enskilda belägg av typ *åtta *timma*/**tre månaden* handlar om konsekventa försök att bilda pluralis för deklination 6 eller om utelämnning av ett suffix respektive överanvändning av bestämd form singularis av andra skäl. Forskningsfrågorna är:

1. Vilka pluralsuffix är de mest frekventa hos informanterna?
2. Hur skiljer de två informantgruppernas bruk av pluralis från varandra?
3. Är suffixbortfall vanligare än användning av ett icke-normenligt suffix?

5 Bruket av substantiv i pluralis

Informanterna har producerat sammanlagt cirka 11 900 nominalfraser i sina uppsatser. Av dessa är cirka 30 % obligatoriska kontexter för pluralformer, varför deras frekvens är något lägre än i Tullinens (2007) studie. Tabell 2 sammanfattar siffrorna:

Tabell 2. Antalen alla och plurala nominalfraser i materialet.

	ANTALET NOMINAL- FRASER	ANTALET PLURALA	ANDELEN PLURALA
SB6	5493	1513	28 %
SB9	6428	2015	31 %
TOTALT	11 921	3 528	30 %

Andelen nominalfraser med en obligatorisk kontext för ett pluralt substantiv utgör cirka 30 % av alla nominalfraser i båda informantgrupperna. Majoriteten av de plurala substantiven i materialet är utrala (85 % i SB6, 86 % i SB9). I det följande redogör jag för frekvenserna och korrekthetsprocenten för de olika deklinationerna och illustrerar analysen med autentiska exempel på de mest typiska normavvikelserna.

5.1 Frekventiell analys

Tabell 3 sammanfattar antalen belägg på och andelarna av de obligatoriska kontexterna för olika deklinationerna i materialet.

Tabell 3. Antalen och andelarna olika deklinationer.

DEKLINATION	SB6		SB9	
	n	%	n	%
1	285	19 %	328	16 %
2	385	25 %	493	24 %
3	623	41 %	899	46 %
4	10	<1 %	9	<1 %
5	35	2 %	49	3 %
6	174	12 %	237	12 %
7	1	<1 %	0	0 %
TOTALT	1513	100 %	2015	100 %

Jämfört med frekvenserna i tidningstexterna som presenterats i *Svenska Akademiens Grammatik 2* är deklination 1 betydligt vanligare i uppsatserna (≥ 16 %) än i tidningstexterna (8 %). Även deklination 2 är i båda grupperna (≥ 24 %) något vanligare än i tidningstexterna (20 %). Deklination 3 är vanligast i både uppsatserna och tidningstexterna (30 %), men i uppsatserna överskrider frekvensen 40 % i båda grupperna på grund av temat i texterna: informanterna skriver om vad de skulle vilja göra på

sina drömmesor, varför texterna innehåller gott om substantiv som syftar på saker och ting de drömmar om att köpa (*souvenirer*), platser de vill besöka (*butiker, muséer, festivaler*) eller äta (*delikatesser, frukter, baguetter*). Substantiven i deklination 3 är ofta lånord (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999), varför det är naturligt att de är frekventa i texter som handlar om exotiska ställen, föremål och upplevelser.

Deklinationerna 4 och 5 är sällsynta i både uppsatserna och tidnings-texterna, medan deklination 6 som är en av de vanligaste i tidningstexterna (20 %) är mindre frekvent (12 %) i materialet.⁸ Deklination 7 har ett belägg i materialet och utelämnas därför från analysen i fortsättningen.

Andelen substantiv med stamförändring (såsom *länder*) i deklination 3 är 8 % i SB6 (50 belägg) och 11 % i SBG (101 belägg). Neutrala substantiv i deklination 3 är ännu sällsyntare, 23 belägg i SB6 och 33 belägg i SB9 (4 % av substantiven i deklination 3 i båda grupperna). I deklination 6 har utrala substantiv åtta belägg i SB6 och 26 belägg i SB9 (5 % av substantiven i deklination 6 i SB6, 11 % i SB9); alla dessa är avledningar på *-are*, såsom *dansare*, och formerna har bildats korrekt. Dessutom förekommer det nio belägg på oregelbundna pluralformer i SB6 och två belägg i SB9, där det handlar om normenliga belägg på ordet *solglasögon*. Ytterligare förekommer det tre normenliga belägg på den oregelbundna pluralformen *män* i SB9. Det är möjligt att informanterna har lärt sig dessa högfrekventa former som oanalyzerade helheter.

5.2 Normativ analys

Diagrammet nedan sammanfattar korrekthetsprocenten för pluralsuffixen i materialet:

⁸ Tullinen (2007) indelar i sin studie substantiven i fem deklinationer på samma sätt som i L2-undervisningen (se fotnot 2) varför andelen deklination 3 (37 %) inte är direkt jämförbar med siffrorna i min analys. Andelarna för konjugationerna 1, och 2 är dock likartade med mina resultat (17 % respektive 24 %).

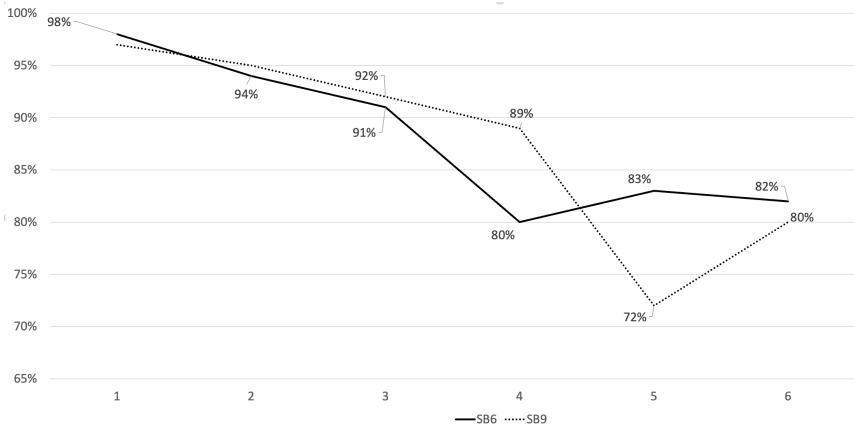

Diagram 1. Korrektthetsprocenten för de olika deklinationerna.

Diagrammet uppvisar skillnader i korrektheten mellan de olika deklinationerna. Deklinationerna 1–3 behärskas på en mycket hög nivå i båda grupperna, medan det förekommer mer variation i korrektthetsprocenten i deklinationerna 4–6. Skillnaderna mellan de två årskurserna saknar dock statistisk signifikans. Korrektthetsprocenten är också mycket likartade som i Tullinens (2007) studie.

I SB6 har deklination 1 signifikant högre korrektthetsprocent än de övriga deklinationerna ($p=0,002$ eller lägre), medan korrektthetsprocenten för deklination 1 i SB9 är signifikant högre än de för deklinationerna 3, 5 och 6 ($p=0,002$ eller lägre). Deklination 1 är inte särskilt vanlig i inputen (Teleman, Hellberg & Andersson, 1999), varför den höga korrektheten troligen kan förklaras med det faktum att det går att formulera en enkel regel: ”uttrala substantiv som slutar på *-a* i singularis får *-or* i pluralis” (jämför R. Ellis, 2006). De neutrala substantiven i deklinationerna 5 och 6 har i båda årskurserna signifikant lägre korrektthetsprocent än deklinationerna 1–3 ($p=0,020$ eller lägre i SB6; $p<0,001$ alltid i SB9), vilket troligen beror på att uttrala substantiv dominerar i inputen (Bohnacker, 2003).

Beläggen utan suffix är den vanligaste normavvikelsestypen i båda grupperna (38 % av alla normavvikelser i SB6, 21 % i SB9), och suffixbortfallet är vanligast deklination 3. Denna typ av förenkling har dokumenterats även av Wigforss (1979; se även Tullinen, 2007), som ser det som ett typiskt nybörjardrag. Därför är det överraskande att bortfallet är vanligt hos språkbadseleverna som trots sin ålder är avancerade inlärare, låt vara att typen är signifikant vanligare i SB6 än i SB9 ($p<0,001$). Eftersom det ofta handlar om högfrekventa substantiv är det osannolikt att informanterna inte skulle ha fått gott om input med de normenliga

pluralformerna, varför orsaken till bortfallen snarare torde ligga i suffixens låga *saliens* (jämför Goldschneider & DeKeyser, 2005). Substantiven *ett land* och *ett kafé* är visserligen neutrala ord som i pluralis får ett för genus utrum typiskt suffix, vilket torde ha förbryllat inlärare ytterligare. I beläggen med stamförändring förekommer även sporadisk utelämnning av den⁹.

- (1) *Jag skulle flyga till alla *land i hela världen.* (→ *länder*, SB6)
- (2) *Vi skulle också gå se på alla *sevärdhet i Los Angeles.*
(→ *sevärdheter*, SB6)
- (3) *Vi skulle gå till olika *kafé t.ex. Starbucks.* (→ *kaféer*, SB9)
- (4) *Det finns jätte fina, eksotiska *plats allt över världen.* (→ *ställen*, SB9)

En femtedel av beläggen på utelämnade pluralsuffix föregås av ett räkneord eller andra kvantifikatorer i SB6, medan andelen i SB9 är 15 %. Eftersom de finska motsvarigheterna för dessa nominalfraser konstrueras trots den plurala betydelsen med substantiv i singularis (Karlsson, 2017; se kapitel 2), kan informanternas L1 i dessa fall spela en roll vid sidan om den låga *saliensen*.

- (5) *Där skulle kunna vara många *museum...* (→ *muséer*, SB6)
- (6) *... och där skulle vara mörkt och många *orm...* (→ *ormar*, SB9)

Cirka 10 % av alla normavvikelser i SB6 och 17 % av alla avvikelser i SB9 handlar om överanvändning av bestämd form singularis i obligatoriska kontexter för pluralis. Även detta förekommer hos Wigforss (1979) och Tullinens (2007) informanter och är enligt Wigforss (1979) typiskt för tidiga utvecklingsstadier. Bestämhetssuffixet som överanvänds följer substantivets grammatiska genus: majoriteten av beläggen ingår i deklinationerna 2–3, och det handlar om substantiv vars bestämda singularformer är frekventa i språket. Därför torde orsaken till företeelsen vara att informanterna lärt sig formerna som oanalyzerade helheter (exempelvis i uttrycket *på stan*), vilket gjort dem lättillgängliga i deras ordförråd (jämför Wray, 2012):

- (7) *Det är en av de bästa *saken på räsan.* (→ *sakerna*, SB6)

⁹ De flesta beläggen på utelämnning av stamförändringen förekommer dock i pluralformer med ett normenligt suffix, såsom **strander* (→ *stränder*). Cirka 20 % av substantiven med en obligatorisk kontext för stamförändring saknar den i båda grupperna.

- (8) *Paris och många andra *stan som jag vill visitera. (→ städerna, SB9)*

I deklination 6 handlar över 75 % av normavvikelserna i båda informantgrupperna om överanvändning av högfrekventa pluralsuffix för utrala substantiv, främst *-ar* och *-er* (jämför Tullinen, 2007; Wigforss, 1979). Avvikelserna förekommer även här i högfrekventa ord, varför de icke-normenliga pluralsuffixen inte kan förklaras med att orden vore främmande för informanterna. Däremot torde orsakerna ligga i det komplexa förhållandet mellan formen och betydelsen och i det faktum att utrala substantiv dominerar i inputen (jämför Bohnacker, 2003; DeKeyser, 2005):

- (9) *Där skulle kunna också vara *slottar och andra intressanta platser. (→ slott, SB6)*
 (10) **Husarna är byggt av plåt eller tegel. (→ husen, SB9)*

Att suffixet för deklination 3 förekommer i obligatoriska kontexter för deklination 2 och tvärtom torde i vissa fall bero på att suffixen *-ar* och *-er* också förekommer som presenssuffix för verb: förhållandet mellan formen och betydelsen förblir ogenomskinlig när ett suffix har flera betydelser:

- (11) *Jag tittar ockso *filmer. (→ filmer, SB6)*
 (12) *Det skulle vara *drömmernas uppfyllelse om... (→ drömmarnas, SB9)*

6 Diskussion

Pluralis som grammatisk kategori är semantiskt konkret men det höga antalet olika pluralsuffix i svenskan gör *förhållandet mellan formen och betydelsen* komplext och därför problematiskt för L2-inlärare. Syftet med denna artikel har varit att analysera behärsningen av pluralböjningen hos finskspråkiga språkbads elever för att nå kunskap om vad som kännetecknar deras språkbruk och på vilka sätt det avviker från normen.

Uppsatsmaterialet visar för det första att frekvenserna liknar dem i tidigare forskning men att även temat i skrivuppgiften spelar en roll. Substantiv i deklination 3 (som är högfrekvent i texter i allmänhet; Telemann, Hellberg & Andersson, 1999) dominerar i materialet, eftersom res temat lockar till användning av lånord. Även deklination 2 är högfrekvent, medan deklinationerna 4, 5 och 7 har få belägg i båda grupperna.

För det andra är korrekthetsprocenten för framför allt deklinationerna 1–3 signifikant högre än procenten för deklinationerna 5–6, vars korrekt-

het också alltid överskrider 70 %. Skillnaderna i korrekthetsprocenten är statistiskt nonsignifikanta mellan de två informantgrupperna: vissa deklinationer behärskas redan i SB6 på en så hög nivå att behärskningen inte längre kan förbättras signifikant, medan andra fortfarande bereder vissa problem i SB9.

För det tredje är normavvikelserna i det aktuella materialet kvalitativt likadana som i tidigare forskning (Tullinen, 2007; Wigforss, 1979). Något överraskande är dock att suffixbortfall och överanvändning av bestämdhetssuffixet för singularis som enligt Wigforss (1979) tillhör nybörjarnivån är vanliga hos språkbads elever som trots sin ålder är avancerade inlärare. Detta kan bero på den låga saliens av pluralsuffixen som gör det svårare att lära sig dem direkt från input, men även det faktum att man i informanternas L1 finska i vissa kontexter använder substantiv i singularis trots den plurala betydelsen (Karlsson, 2017) torde spela en roll.

Suffixbortfall kan alltså tolkas som tecken på suffixens låga saliens (jämför Goldschneider & DeKeyser, 2005), medan bruket av ett icke-normenligt suffix handlar snarare om ett komplext förhållande mellan form och betydelse: pluralis anges med flera olika suffix. Att genus utrum är betydligt vanligare än neutrum i inputen (Bohnacker, 2003) syns i överanvändningen av för utrala substantiv typiska suffix i böjningen av neutrala substantiv (speciellt *-ar* och *-er*). Även det faktum att suffixen *-ar* och *-er* också förekommer i verbböjningen verkar förklara en del av normavvikelserna.

Explicit grammatikundervisning börjar inom språkbad i slutet av lågstadiet (Bergroth & Björklund, 2013). Eftersom pluralböjningen har en konkret betydelse kan den tas upp redan tidigare och i samband med lektioner i även andra skolämnen än svenskan. Lärare kan exempelvis fråga eleverna vad de ser eller hör omkring sig både inom- och utomhus för att få dem att producera substantiv i pluralis. När eleverna lärt sig läsa kan man öka inputmängden genom att förse klassrummet med lappar med namn på olika föremål i såväl singularis som pluralis, exempelvis *en väggväggar*. Eftersom pluralsuffixen saknar saliens kan de göras mer synliga genom att förstärka dem bland annat genom understrykning, fet stil eller en annan färg. Detta möjliggör att se till att eleverna också ser belägg på de lågfrekventa deklinationerna (jämför *skewed input*, Goldberg & Casenhiser, 2008). Äldre elever kan dessutom dra nytta av enkla tumregler, låt vara att pluralsuffixet ofta behöver läras in utantill.

Eftersom språkbads eleverna lär sig sitt L2 framför allt genom kommunikation, blir deras språkkunskaper implicita, det vill säga undermedvetna och effektiva i kommunikativa situationer, men svåra att ändra efteråt, ifall de innehåller brister (R. Ellis, 2008). Utmaningen för språk-

badslärare handlar då om att öka elevernas medvetenhet om normavvikelserna i sina implicita kunskaper, att hjälpa dem att skapa normenliga minnesrepresentationer och att automatisera dem (Lyster, 2007). Sådana reaktiva metoder kan exempelvis innebära att inläraren uppmanas omformulera det hen nyligen sagt genom önskan om förtydligande eller metalingvistiska tips ("Hur skulle du säga det när de är många/i pluralis?"). Det är även möjligt att repetera uttrycket så att normavvikelsen eller det normenliga suffixet betonas ("när de är många säger vi katter/fåglar/böcker..."), men inläringen är effektivast om inläraren får korrigera sig själv.

Litteratur

- Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Multilingual Matters.
- Bergroth, M. (2007). *Kielikylpyperheet valokeilassa. Taustat ja odotukset*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 145.
- Bergroth, M., & Björklund, S. (2013). Kielikylpyohjelman tutkimustuloksia Suomessa. I L. Tainio & H. Harju-Luukkainen (Red.), *Kaksikielinen koulu – tulevaisuuden monikielinen Suomi/Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden* (s. 91–114). Suomen kasvatustieteellinen seura 62.
- Bohnacker, U. (2003). Nominal phrases. I G. Håkansson, G. Josefsson & C. Platzack (Red.), *Acquisition of Swedish Grammar* (s. 195–259). John Benjamins.
- Bybee, J. (2008). Usage-based grammar. I P. Robinson & N. Ellis (Red.), *Handbook of Cognitive Linguistics and Second Language Acquisition* (s. 216–236). Routledge.
- DeKeyser, R. (2005). What makes learning second language grammar difficult? A review of issues. *Language Learning*, 55(S1), 1–25.
<https://doi.org/10.1111/j.0023-8333.2005.00294.x>
- Ellis, N. C. (2005). At the interface: Dynamic interactions of explicit and implicit language knowledge. *Studies in Second Language Acquisition*, 27(2), 305–352. <https://doi.org/10.1017/S027226310505014X>
- Ellis, N. C., & Wulff, S. (2015). Usage-based approaches to SLA. I B. VanPatten & J. Williams (Red.), *Theories in second language acquisition: An introduction* (s. 75–93). Routledge.
- Ellis, R. (2006). Modelling learner difficulty and second language proficiency: The differential contributions of implicit and explicit knowledge. *Applied Linguistics*, 27(3), 431–463.
<https://doi.org/10.1093/applin/aml022>
- Ellis, R. (2008). *The study of second language acquisition* (2 uppl.). Oxford University Press.

- Ellis, R., & Barkhuizen G. (2005). *Analysing Learner Language*. Oxford University Press.
- Goldberg, A., & Casenhiser, D. (2008). Construction learning and second language acquisition. I P. Robinson & N. C. Ellis (Red.), *Handbook of Cognitive Linguistics and Second Language Acquisition* (s. 197–215). Routledge.
- Goldschneider, J., & DeKeyser, R. (2005). Explaining the “natural” order of L2 morpheme acquisition in English: A meta-analysis of multiple determinants. *Language Learning*, 51(S1), 1–50.
<https://doi.org/10.1111/j.0023-8333.2005.00295.x>
- Harley, B. (1993). Instructional strategies and SLA in early French immersion. *Studies in Second Language Acquisition*, 15(2), 245–260.
<https://doi.org/10.1017/S0272263100011980>
- Harley, B. (1998). The role of focus-on-form tasks in promoting child L2 acquisition. I C. Doughty & J. Williams (Red.), *Focus on form in classroom second language acquisition* (s. 156–174). Cambridge University Press.
- Hyltenstam, K. (1988). Att tala svenska som en infödd – eller nästan. I K. Hyltenstam & I. Lindberg (Red.), *Första symposiet om svenska som andraspråk. Volym 1* (s. 138–156). Stockholm University, Center for Research on Bilingualism.
- Hänninen, S. (2014). *Pluralis i svenska: färdigheter och inlärningsstrategier hos åttondeklassare*. [Pro gradu-avhandling, Jyväskylä universitet].
- Karlsson, F. (2017). *Finnish: A Comprehensive grammar*. Routledge.
- Kuhna, M., Ostrow, K., Pöysti, H., & Sinisalo, A. (2022). *Katapult 1. Övningar*. Sanoma Pro.
- Lyster, R. (2007). *Learning and teaching languages through content: A counter-balanced approach*. John Benjamins.
- Nyqvist, E.-L. (2018). Species och artikelbruk hos finska språkbads elever i årskurs 6. *Folkmålsstudier*, 56, 73–104.
<https://journal.fi/folkmalsstudier/article/view/89161>
- Nyqvist, E.-L. (2021a). Komplexa svenska nominalfraser hos finskspråkiga språkbads elever. *Norsk lingvistisk tidskrift*, 39, 69–95.
<http://ojs.novus.no/index.php/NLT/article/view/1968>
- Nyqvist, E.-L. (2021b). Subject-verb word order in narratives in Swedish by Finnish-speaking immersion and non-immersion students. *Journal of Language teaching and Research*, 12(5), 641–653.
<https://doi.org/10.17507/jltr.1205.02>
- Nyqvist, E.-L., & Lahtinen, S. (2021). Grammatical gender in L2 Swedish by Finnish-speaking immersion students. A comparison with non-immersion students. *Nordic Journal of Linguistics*, 44(2), 281–303.
<https://doi.org/10.1017/S0332586520000256>

- Ó Duibhir, P. (2009). *The spoken Irish of sixth-class pupils in Irish immersion schools*. University of Dublin, Trinity College, Centre for Language and Communication studies.
- Philipsson, A. (2013). Svenskans morfologi och syntax i ett andraspråksperspektiv. I K. Hyltenstam & I. Lindberg (Red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle* (2 uppl.) (s. 121–150). Studentlitteratur.
- Sipola, S. (2008). Den språkliga korrektheten i uppsatser på svenska. I T. Swanström (Red.), *Språkbåd: två språk i utveckling/Kielikylpy: kaksi kieltä kehityksessä* (s. 79–91). Åbo Akademi.
- Svensk Ordbok*. (1999). Nordstedts Ordbok. Tredje upplagan.
- Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999). *Svenska Akademiens Grammatik. Vol. 2*. Nordstedts Ordbok.
- Tullinen, S. (2007). *Substantivets pluralformer i finskspråkiga gymnasisters uppsatser*. [Pro gradu-avhandling, Jyväskylän universitet].
- Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för den grundläggande utbildningen*. Utbildningsstyrelsen.
- Wigforss, E. (1979). *Svensk pluralbildning hos finska invandrabarn: en psykolingvistisk utvecklingsstudie*. Lunds universitet.
- Wray, A. (2012). *Formulaic language: Pushing the boundaries*. Oxford University Press.